

Warszawa, dnia 15 września 2020 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWNY I POSTĘPOWAŃ PRZED
TRYBUNAŁEM KONSTITUCYJNYM

RCL.DPPTK.590.7/2020

INFORMACJA O WYROKU

TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO

Z DNIA 4 MARCA 2020 R. W SPRAWIE O SYGN. AKT P 22/19¹

I. Problem konstytucyjny

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2020 r. wydany został w sprawie zainicjowanej pytaniem prawnym Sądu Najwyższego o następującej treści: *czy art. 41 § 1 w związku z art. 42 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, ze zm.), stosowany odpowiednio na podstawie art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2115, ze zm.), rozumiany w ten sposób, że podlega rozpoznaniu wniosek o wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani w sposób przewidziany w art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 84, ze zm.), jest zgodny z art. 45 ust. 1, w związku z art. 173, w związku z art. 175 ust. 1, w związku z art. 178 ust. 1 i w związku z art. 180 ust. 1 Konstytucji, a przez to z art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) i art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z zm.) oraz art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji?*

Sąd Najwyższy zadając pytanie prawne powziął wątpliwości o charakterze ustrojowym, w związku z istnieniem w doktrynie i judykaturze szerokiego rozumienia pojęcia

¹ Sentencja została ogłoszona 12 marca 2020 r. w Dz. U. poz. 413

okoliczności, które mogą wywoływać wątpliwości co do bezstronności sędziego. Do chwili zadania pytania, w ocenie SN, nie uznawano, aby normatywna treść art. 41 § 1 k.p.k. dawała podstawy do objęcia jej zakresem wyłączenie sędziego wskutek kwestionowania jego statusu poprzez negowanie prawidłowości procesu nominacyjnego.

II. Wzorzec kontroli

Jako wzorce kontroli Sąd pytający wskazał art. 45 ust. 1 (prawo do sądu), w związku z art. 173 (zasada niezależności i odrębności sądów i Trybunałów), art. 175 ust. 1 (zasada sądowego wymiaru sprawiedliwości), art. 178 ust. 1 (zasada niezawisłości sędziowskiej), art. 180 ust. 1 (zasada nieusuwalności sędziów) Konstytucji oraz art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 (prerogatywa Prezydenta RP dotycząca powoływania sędziów) Konstytucji. Dodatkowo Sąd pytający wskazał art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) i art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.). Trybunał Konstytucyjny ograniczył wzorzec kontroli do art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

III. Treść orzeczenia

W wyroku z dnia 4 marca 2020 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że: **art. 41 § 1 w związku z art. 42 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30), stosowany odpowiednio na podstawie art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 75) w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 84, 609, 730 i 914 oraz z 2020 r. poz. 190), jest niezgodny z art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.**

Na wstępie Trybunał Konstytucyjny wskazał, że zaskarżony przepis Kodeksu postępowania karnego, stanowi uzupełnienie art. 40 k.p.k. o wszelkie, niedające się z góry przewidzieć okoliczności, które mogą budzić obawę dotyczącą bezstronności sędziego. Powołując się na postanowienie Sądu Najwyższego² Trybunał stwierdził, że przepis ten nie służy do instrumentalnego wykorzystywania i do konstruowania najbardziej pożądanego przez strony składu sędziowskiego, a co za tym idzie nie wystarczy subiektywne przekonanie o bezstronności sędziego, ale powinno być ono zobiektywizowane i powinno poddawać się ocenie przeciętnej rozsądnej osoby.

Następnie Trybunał przypomniał, że art. 144 ust. 3 pkt 17 stanowi, że kompetencja Prezydenta RP do powoływania sędziów zawarta w art. 179 Konstytucji, ma charakter prerogatywy, co znaczy, że akt powołania na urząd sędziego nie wymaga dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów. Taka procedura zakłada niezależność Prezydenta w procesie powoływania sędziów co w ocenie Trybunału stanowi również ochronę władzy sądowniczej przed ewentualnymi wpływami i ingerencją władzy ustawodawczej.

Idąc dalej, przywołując swoje poprzednie orzecznictwo TK stwierdził: *prerogatywa Prezydenta RP ma szczególny status: jest to osobiste uprawnienie głowy państwa, które dla swej ważności i skuteczności nie wymaga podpisu Prezesa Rady Ministrów. To znaczy, że wobec tego rodzaju aktów wyłączona jest, choćby pośrednia, odpowiedzialność polityczna za jego wydanie. Wyłączona jest też kontrola takiego aktu przez organy władzy publicznej. Kontrola taka byłaby dopuszczalna jedynie wówczas, gdyby przewidywała ją Konstytucja. Innymi słowy, poza sytuacjami ściśle reglamentowanymi stosownymi przepisami samej Konstytucji nie ma w polskim systemie prawnym możliwości kontroli prezydenckich prerogatyw przez żaden organ. Nie ma zatem żadnej – ani sądowej, ani administracyjnej – drogi weryfikowania ich wykonywania.*

Podsumowując Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że skoro zarówno z tekstu Konstytucji, jak i z dotychczasowych orzeczeń TK wynika, że kompetencje Prezydenta do powoływania sędziów nie mogą być w żaden sposób ograniczone ustawowo, a co za tym idzie, tym bardziej nie mogą być ograniczane w drodze aktów stosowania prawa. *Akty stanowienia prawa, będące efektem działań ustawodawcy mają charakter generalno-abstrakcyjny i stosowane są powszechnie. W tym sensie da się je stosować w sposób równy wobec każdego Prezydenta i każdego sędziego, którego Prezydent powołuje.*

² Postanowienie SN z 24 września 2008 r., sygn. akt III KK 73/08

*Skoro więc Konstytucja nie zezwala na taką dodatkową ocenę, nie można za pomocą znanych Trybunałowi sposobów wykładni wyprowadzić z jej tekstu twierdzenie, że sędziowie mogą być oceniani w procesie stosowania prawa, a więc w drodze aktów indywidualno-konkretnych. Trybunał dodatkowo stwierdził, że przyjmowanie interpretacji, z której wynika możliwość dokonywania takiej oceny korzystając z dotychczasowych instrumentów prawa, jak na przykład skarżony przepis kodeksu postępowania karnego, ma charakter wykładni *contra legem*.*

IV. Wskazówki dla prawodawcy

Trybunał nie zawarł w uzasadnieniu wskazówek dla prawodawcy.

Piotr Ołdak
Wicedyrektor
Departamentu Prawnego i Postępowania przed
Trybunałem Konstytucyjnym
w Rządowym Centrum Legislacji

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/

Sprawę prowadzi: Michał Gajewski